

Caminada de Sumacàrcer a Antella i Gavarda

Sumacàrcer

Geografia

Situat a la **Valfarta**, en la riba dreta del riu **Xúquer**. El relleu es presenta bastant accidentat pels últims graons de l'enorme massís **cretaci** del **Caroig**, després d'haver salvat la Canal de Navarrés. El riu Xúquer és sens dubte el principal accident geogràfic i el qual dona vida al municipi, gràcies a l'aigua que se li extreu per al reg.

Història

A la Senda Vedà hi ha un abric amb pintures del **Magdalenian**; als peus del castell restes **iberes** i del **Bronze**; al Pla de Penilla i al Teular van ser els **romans** qui deixaren empremta; però l'origen del poble és una **alqueria** d'origen musulmà que després de la conquesta fou donada per **Jaume I** a Andreu d'Oiola, en la primera meitat del **segle XIII** donava el seu nom a un castell, el qual terme, inscrit dins del general de **Xàtiva**, englobava unes 15 alqueries (**Çueca**, **Benafoen**, **Xàrquia**, **Ràfol**, **Antella**, **Garbia**, **Càrcer**, **Cotes**, **Sellent**, **Alcàntera**, **Beneixides** i **Ràfol de Beneixides**) la segona meitat del segle XIII el castell va ser abandonat, i la població passà a l'actual emplaçament a la vora del **Xúquer**. A partir de llavors el lloc va passar successivament a diferents famílies: Pròxida (1294-1327), Cervató (1327-1362), Muñoz (1362-1410), Quintavall (1410-1426), Pardo (1426-1433) i Crespí de Valldaura, llinatge que ostentà el senyoriu fins a la seua dissolució ja en el segle XIX. Es coneixen **cartes pobles** de **1403** i **1417**, així com de **1610** i **1612** posteriors a l'**expulsió dels moriscs**.

En **1431** el rei atorga privilegi per tenir barca i peatge per travessar el riu, això va donar a Sumacàrcer molta importància en les relacions Castella-València. En **1499**, **Ferran el Catòlic**, dona a Ausiàs Crespí, senyor vigent, la facultat d'extraure aigua del riu per a reg amb els **molins** i séquies que fora menester construir a l'efecte. En **1593**, **Felip II**, va autoritzar la construcció de la **séquia** d'Escalona sense aplicació de cap tribut als habitants del poble per l'ús de l'aigua. En **1663** es concedirà a Ausiàs Crespí de Valldaura el títol de comte de Sumacàrcer. En **1694** es construí la séquia de **Carcaixent**. En **1695**, **Carles II** li va donar el privilegi de celebrar fira. L'any **1713** només comptava amb 28 famílies, però la població va créixer amb força i a finals d'aquella centúria ja tenia 653 habitants.[2]

Des del 1890 es va establir a la localitat una congregació baptista arminiana, provinent de les missions de Suècia. Estava encapçalada pel pastor Juan Uhr, un reverend protestant que va estar ajudat per Vicente Mateu, diaca de la primera congregació baptista de València capital. La congregació com a mitjana ha comptat sempre amb vora 40 persones adultes batejades al llarg dels seus 120 anys d'història, la qual cosa significa que el 2,5% de la població ha pertangut a eixa confessió religiosa, davant del 70% que s'ha significat catòlica-romana i un 27,5% que es definix com a agnòstica o no-creient.

A l'ancestral conreu del **lli**, **cep** i **morera**, succeirà en l'horta l'**arròs** en el segle XIX, per a passar ja en el XX al monocultiu del **taronger** en el reguiu, compartit en el secà amb el **garrofer** i l'**olivera**; no és fins ben entrat el segle XX quan se substituï l'ús de la barca per passarel·les (1960, 1965, 1983) i ja en 1990 es construí un pont. El **20 d'octubre** de 1982 tingué lloc un dels fets més dramàtics de la història sumacarcerenca: les pluges torrencials que **trencaren la pressa de Tous** negaren el poble i sembraren la destrucció en cases i cultius.

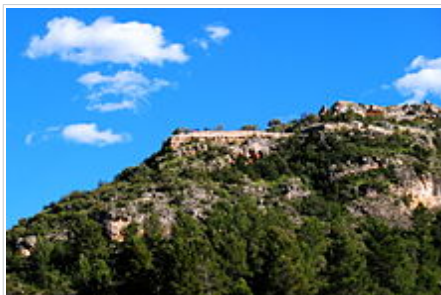
L'economia de Sumacàrcer descansa bàsicament en l'**agricultura de regadiu**, acaparada quasi en règim de monocultiu pel **taronger**. El relleu escarpat fa que només siga conreat el 31,7% de la superfície total del terme i que la meitat d'eixe percentatge estiga ocupat per secà.

Al regadiu hi ha tarongers, **dacsa** i **hortalisses** per al consum de la població. Els **cítrics** són la base del comerç exterior. Al **secà** es troben l'olivera, els fruiters i la vinya, quedant la resta per a cereals d'hivern.

Les taronges, l'oli i les garrofes són les principals collites. La [ramaderia](#) compta amb caps de boví, llaner i un nombre indeterminat d'aus i porcs.

La indústria està poc desenvolupada i es limita a la confecció de roba infantil, fabricació de guants de pell, a banda de la derivada de l'exportació de cítrics i l'extracció d'oli

Monuments

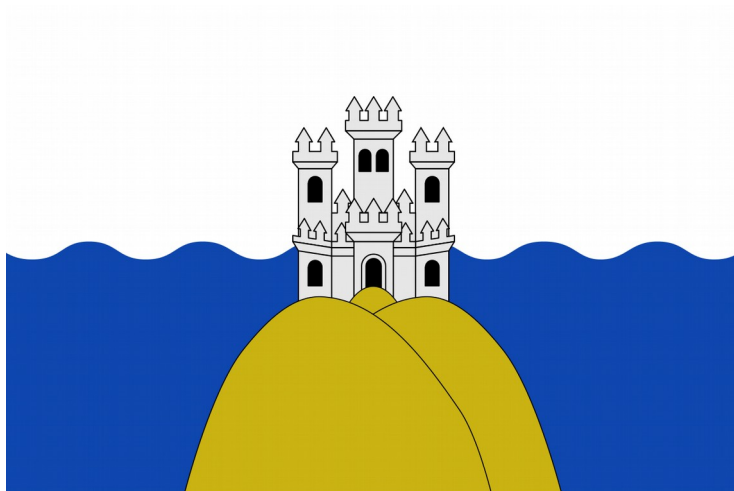

Castell de Penya-roja

- Església de [Sant Antoni Abat](#), una de les més monumentals de La Ribera, aixecada entre [1725](#) i [1750](#).
- Capella del Santíssim Crist, amb bons frescs i escultures.
- Palau dels comtes d'Orgaz, renaixentista, del segle [xv](#), recentment restaurat per allotjar entre altres dependències l'ajuntament i el Museu Etnològic.
- [Castell de Sumacàrcer](#), segles [X-XIII](#), de què tan sols resten restes de muralles, [aljub](#), celoquia,
- El **Castell de Penya-roja** o **Castell de Sumacàrcer** se situa sobre un gran promontori al [terme municipal](#) de [Sumacàrcer](#), en la comarca de la [Ribera Alta](#), a la [província de València](#).
Construït amb fàbrica de [tàpia](#) i [maçoneria](#) sobre el primitiu nucli de població, aprofita l'orografia per construir dos complexos separats a nord-oest i sud-est, dels quals actualment només queden algunes restes de [muralla](#) i bases d'alguns torrasses.

Es tracta d'un castell islàmic amb orígens anteriors al [segle \[xi\]\(#\)](#), que és abandonat al [segle \[xiii\]\(#\)](#) al traslladar-se la població al costat del riu [Xúquer](#), si bé va comptar amb permís per ser reconstruït en el [segle \[xiv\]\(#\)](#).

- caserna militar d'origen cristià, dalt del turó de Penyaraja i el cementeri, construcció de principis del [segle \[xx\]\(#\)](#).
- Ermita del Calvari, edifici del [xvii](#), talaia sobre la Ribera.

Antella

Etimologia

El nom *Antella* té un origen preromà; prové de la forma llatina ANTAE, que significa “barrera”. La forma diminutiva d'ANTAE, ANTICULA, que durant l'edat mitjana degué donar el nom actual, mitjançant l'evolució *Anticula* > *Anticla* > *Antilla* > *Antella*. L'emplaçament de la localitat explica el seu significat,

lloc on acaba el camí. Existixen altres localitats amb un origen toponímic anàleg, com ara el municipi valencià d'*Andilla*, a la *Serrania*, o a la localitat italiana d'Antella, a tocar de *Florència*. Si avui el poble no fa honor al seu nom és perquè en la *dècada dels anys quaranta* del segle XX es va obrir una carretera per a permetre construir el *Pantà de Tous*. El nom d'Antella no figura en el *Llibre del Repartiment* de *Jaume I*, però sí que el trobem documentat a les Ordenances de 1350 de la Séquia Reial del Xúquer, article 14: “... *lo açut de la cequia damunt dita, lo qual es appellat lo açut de Antella*”.

Geografia

Situat entre el riu *Xúquer* i els contraforts de la *serra Martés*. La superfície del terme és molt accidentada, llevat d'una estreta franja de la ribera del Xúquer. Les principals altures són: la Lloma Llarga (312 msnm), Moreres (221 msnm) Cantalars i Rodeno. El riu Xúquer que creua el terme de nord-oest a sud-est i marca el límit amb el terme de Sumacàrcer. En les parts muntanyenques del terme hi ha pinedes molt disseminades i pastures.

El poble està situat en el marge esquerre del Xúquer, al peu de la muntanya Creueta Alta, nom que rep per estar coronada per una creu de ferro.

Història[modifica]

- Les primeres referències de poblament són les restes d'un poblat *iber* on encara hi ha llenços de la muralla i on s'ha trobat abundant ceràmica. La fundació és *àrab* i té el seu origen en un poblament anomenat Xarquia que fou abandonat pels seus moradors a causa de les contínues avingudes del *Xúquer* i el traslladaren a l'actual emplaçament. *Jaume I* va conquerir-la. *Martí I* va vendre, l'any 1408, a Joan Gascó el terç *delme* del pa, del vi i d'altres drets sobre el lloc d'Antella, amb la Xarquia, Rafelet i Tribus. L'any 1467 *Joan II* va vendre al seu nou senyor, Miquel Joan Cervató la suprema jurisdicció civil i criminal, sobre eixos llocs. L'any 1568 es va concedir al cavaller Miquel Salvador el títol de baró d'Antella. Eixe títol el van posseir les famílies Dassió, Ferrer de Pròxita, Roca, Ortís de Rodrigo i Rovira. El 1609 van ser expulsats els seus habitants *moriscs*, i el seu senyor, l'any 1610, atorgà *carta pobla* a 57 nous pobladors, als quals obligava a pagar un elevat tribut en fruits.
- Segle XVI*: El riu Xúquer, durant la riuada del 27 de setembre de 1517, enderrocà 31 cases a la localitat veïna de Sumacàrcer i arrasà el llogaret d'Alcosser. El 4 d'abril de 1525 els moriscos d'Antella foren batejats per la força de les armes. L'any 1574 l'església d'Antella és nomenada parròquia, comptava amb 120 cases amb cristians nous.

Torre àrab d'Antella

•**segle XVIII**: El 5 de maig de 1704 el capellà Vicent Esteve col·locà i beneí la primera pedra de l'església parroquial que es va construir sobre els fonaments de l'antiga mesquita musulmana. El 14 de novembre de 1716 una nova riuada del riu Xúquer inundà Antella amb una alçada superior als quatre pams. Hom hagué de desallotjar les cases veïnes al riu. El segon dia del mes de juny de 1722, durant la festivitat del **Corpus Christi** es va procedir a beneir la nova església edificada, tot traslladant-hi el santíssim sagrament que es custodiava al Palau Senyorial. El 20 d'octubre de 1725 començà a funcionar una nova barca per travessar el riu entre Antella i el camí de **Sumacàrcer**. El **1766** els veïns volien fer venda lliure de mercaderies, però el senyor va aconseguir que el Reial Acord fera complir els capítols de població. El Dia 25 de novembre de 1754 la Reial Audiència de València, després d'haver sentit el Fiscal i el marquès d'Ariza (propietari del lloc de Cotes), va concedir a Agnès Ferrer de Proxita (VII Baronesa d'Antella), permís per posar una barca per al trànsit de gent entre Antella i Cotes, amb el dret per al barquer de cobrar el salari necessari per a la seua subsistència. Es començà a construir la barca adequada i quan ja estava finalitzada, el dia 13 de març de 1755, el senyor de Sumacàrcer s'oposà al permís atorgat i presentà un plet contra el senyor d'Antella en la Reial Audiència de València. El senyor d'Antella, amb la barca construïda l'hagué de deixar al riu sense utilitzar-la fins a l'aclariment del plet, el qual es resolgué a favor seu en data 21 d'octubre de 1756, que li concedia el dret a utilitzar la barca per al trànsit de passatgers, cavalleries i carruatges entre Antella i **Cotes**. El 30 de juliol de 1775 a l'empara d'un reial acord que autoritzava l'assemblea, els propietaris dels pobles d'Alberic, Alcosser, Gavarda i Antella es reuniren a Alberic per plantejar un plet contra els seus respectius senyors, als quals es negaven a pagar els impostos i les particions dels fruits, sota la representació de l'advocat Donís i Antoni Lloret. Com a propietaris residents a Antella, hi assistiren Joan Pau Frígols, Jaume Sanchis, Josep Inglés, Joaquim Crua, Antoni Torres, Miquel Faura i Vicent Pardo. El 4 d'octubre de 1779. La riuada de Sant Francesc, del dia 4 d'octubre de 1779, ocasionà que els carrers d'Antella paregueren rius i l'església s'omplí d'aigua. A les 5 hores de l'endemà va parar de ploure, però el riu Xúquer se n'havia eixit del caixer. També el riu Albaida ocasionà grans danys en les cases i el conreu de l'arròs, especialment en el poble d'Alcosser, poble situat entre Gavarda i Alberic. Dos anys més tard, enfront de les constants riuades que l'inundaven, la població d'Alcosser fou abandonada per complet, després de la riuada de l'1 de setembre de 1781. El dia 2 d'octubre de 1785 fou instal·lat el rellotge al campanar pel mestre rellotger de **Canals**, Cristòfol Sanchis; la instal·lació va costar 104 lliures, i 46 lliures amb 16 escuts, una despesa que va ser sufragada amb almoines dels veïns. El dia 14 de juny de 1792, el Botànic **Cavanilles** passà per Antella; provenia de Rotglà, des d'on

passà per la Vall Farta, on travessà [Sellent](#), [Càrcer](#), [Alcàntera](#) i Beneixida. Passà la barca per arribar a [Gavarda](#) i continuar fins a Antella, Des d'ací es dirigí, tot creuant la barca, a Sumacàrcer, on pernoctà. A l'endema observà la Vall Farta i visità els assuts i les séquies de Carcaixent i Escalona i tornà a pernoctar a Sumacàrcer.

- Cens de Floridablanca. El 16 de novembre de 1786 Antella tenia un cens de 688 habitants, dels quals 175 eren hòmens fadrins, 174 dones fadrines, 145 hòmens casats, 174 dones casades, 11 hòmens vidus i 27 dones vídues. Per edats, 143 eren menors de 7 anys (66 xiquets i 77 xiquetes), 129 xiquets d'entre 7 i 16 anys (61 xiquets i 68 xiquetes), 118 jóvens d'entre 16 i 25 anys, 179 persones entre 25 i 40 anys, 62 persones entre 40 i 50 anys i 57 persones amb més de 50 anys.

- Segle XIX: El dia 1 de juliol de [1808](#), l'exèrcit francès del Mariscal [Bon-Adrien Jeannot de Moncey](#) arribà a Antella, tot fugint del cercle que li havien preparat quan atacava la ciutat de València. Moncey ordenà tancar les comportes de la Séquia Reial per augmentar el cabal del riu Xúquer aigües avall. Això impediria que els seus perseguidors pogueren travessar el riu per atacar-lo pel seu flanc esquerre. Un cop passat el seu exèrcit a l'altra banda del riu Xúquer, seguiria el camí de [Sellent](#) per enllaçar amb el Camí Reial, en direcció a Almansa (sense saber-ho, el mariscal francès ha seguit la mateixa ruta que el rei Jaume I va fer l'any 1244 per conquerir el castell de Xàtiva). A la vesprada, el general Llamas, provinent de Xiva, arriba a Alzira, on es troba amb el comte de Cervellon, que ha arribat des d'Almansa. Llavors ja sabrien que el mariscal Moncey havia aconseguit escapar de la tenalla. Ell i el seu exèrcit, plàcidament, avançaven cap a Madrid.

- L'Esriptura de redempció del senyoriu d'Antella. El 26 de gener de 1859 veïns d'Antella, mitjançant acta notarial, acorden pagar al comte de [Ròtova](#) l'últim baró d'Antella la quantitat de 400.000 reials de velló en compensació pels més de 20 anys que no li havien pagat les rendes (des de 1835) i perquè renunciara als drets que la casa comtal de Ròtova tenia sobre la baronia d'Antella. Antella, igual com la resta de pobles de [la Ribera](#), abandonava el [feudalisme](#) que s'havia mantingut des del segle XIII, i acollia el [liberalisme](#), fins avui.[1]

- [Segle XX](#): Durant la Guerra del 1936-1939 iniciada amb la rebel·lió militar del 19 de juliol de 1936, Antella, com la seua capital, València, va romandre fidel al govern de la [República](#). Durant el conflicte hi moriren 21 veïns al front. Tots ells en l'[Exèrcit Popular](#) de la República, tot comptant-hi un afusellat que passaria a ser l'única víctima reconeguda pel règim del dictador [Franco](#). Al llarg del primer any de la guerra no hi va haver cap mort al municipi d'Antella. Segons com avançava la guerra augmentarien les víctimes, tal com manifesta la següent seqüència cronològica: cinc morts el 1937, set morts el 1938 i vuit morts el 1939, més una víctima amb data desconeguda. Crida l'atenció que dels vint-i-un morts documentats, vuit hi moriren en les últimes setmanes de la guerra, entre gener i març de 1939. La guerra va concloure de manera formal el dia 1 d'abril de 1939.[2]

- El 20 d'octubre de 1982 el trencament de la [presa](#) de [Tous](#) va ocasionar una [pantanada](#) que va afectar greument la població i la seua economia agrària.

Antellans cèlebres

- Frederic Sanchis**. Nascut a Antella el 28 d'agost de 1745, fill d'Agustí i Mariana, fou doctor en jurisprudència, exercí l'advocacia a la ciutat de València i fou tresorer de l'Hospital Provincial de València. Va escriure una obra al voltant de l'arròs, publicada l'any 1809, any en què va faltar, a l'edat de 64 anys.[3]

2000, l'any de la mort de "Paco, el pintor", com era conegut a Antella, València li reté un últim homenatge, tot dedicant-li a la [platja del Saler](#) el "Passeig del pintor Francisco Lozano".

Monuments

Monuments religiosos

- Església de la Immaculada Concepció.** Data de principis del segle XVIII, va ser aixecada sobre el solar d'una antiga mesquita i és d'estil [xorigueresc](#). L'any 1574 l'arquebisbe Joan de Ribera va ordenar que a Antella les misses se celebraren a l'església, és a dir, a la mesquita adaptada, en la qual es va fundar una capellania amb l'advocació de la Puríssima.^[11]
- Ermita del Crist de l'Agonia. En la falda de la muntanya de la Creueta al final d'un passeig escalonat i amb capelles del Viacrucis, d'estil gòtic construïdes amb rajoles roges a cara vista en què van col·locar retaules de taulellets amb les estacions, protegits per un marc amb tela metàl·lica.

Monuments civils^[modifica]

Casa de les Comportes

- Casa de les Comportes.** Construïda l'any 1732 per a ubicar en el seu interior les dues comportes les quals en alçar-les deixaven passar l'aigua del riu [Xúquer](#) a la [Séquia Reial](#), servint també per a regular el cabal de la séquia. L'any 1781 hi fou afegida una tercera comporta. El duc d'Hijar, Pere d'Alcàntera Fernández, per a regar les seues terres al terme de Sollana havia d'allargar la Séquia Reial fins a Albal, per això, amb aplicació del privilegi concedit per Martí l'Humà a la séquia esmentada, de 16 de gener de 1404, així com el decret de Carles III de data 26 d'agost de 1776, col·locà una nova comporta un poc més gran que les dues que hi havia, i va refer l'esmentada casa. Eixamplà, aprofundí i rectificà el traçat vell de la séquia, reformà l'assut i, allargà la séquia des de la partida de Cotes d'Algemesí fins a les seues terres. El cost total de les obres fou de set milions de [quinzets](#), i no finalitzaren fins a finals de segle. La casa està situada tocant a l'assut, sobre un pont de pedra de tres arcs i amb dues baranes als costats. Dins d'ella hi ha tres comportes de les quals dos pertanyen a la comunitat de regants i són les de l'antic reg, i l'altra un poc major és propietat del Duc de Hijar, cada una d'elles correspon a un arc de l'esmentat pont, són uns grans i grossos taulers de 9 pams de latitud que pujant i baixant per mitjà d'unes espirals col·locades convenientment servixen de dic o contra assut per a aturar i fer retrocedir l'aigua del riu quan es vol llevar a la séquia i per a graduar la quantitat que es desitja deixar entrar. En la part alta de la casa hi ha una espècie de galeria o mirador en què a un pal alt es posa una bandera que servix de senyal als treballadors del camp per a

començar i deixar els treballs. Damunt d'una porta d'entrada en una làpida de marbre negre es llig la inscripció següent: "Any 1835, tercer del Regnat d'Isabel II i sent "Baile General" el senyor Antonio González Alborç, es va fer l'obra sòlida de l'assut dels cabals de la Comunitat de Regants de la Real Séquia d'Alzira". Ha sigut reconstruïda totalment respectant en la mesura que es puga la seua estructura anterior a la "riuà" del 1982. La Casa de la Comunitat o de Regants va ser arrasada fins als seus fonaments pel fort corrent de les aigües del riu i no s'ha tornat a edificar, degut, tal vegada, que havia perdut la funció per a la qual havia sigut feta.

•**Casa del rei.** Este edifici està en la plaça del mateix nom. Des de l'assut es pot arribar pel carrer Pintor Lozano, antic carrer del raval. La plaça es va construir al primer terç del segle XIX, perquè els carruatges dels síndics de la séquia pogueren entrar al corral de la casa. La casa, una mansió noble deu este nom a la reialesa de la séquia i era, és, el lloc de reunió dels síndics dels pobles que rega la séquia reial anualment per a les assemblees de la séquia.

•**Torre àrab.** La [torre d'Antella](#) és l'últim vestigi històric de què va ser el **castell-casa pairal del Senyor Territorial d'Antella** i es va alçar en el centre de tota l'edificació. La torre és d'estil mudèjar i forma rectangular, i no té el talús com és habitual en este tipus de construccions per a la seua millor sustentació, perquè esta torre es va construir reduint la grossària de les seues parets per la part interior, amb la qual cosa resulta que a mesura que es puja als pisos superiors, estos tenen una major superfície interior. Al segle XIX va ser utilitzada com a presó.

•

L'Assut d'Antella. La peça fonamental de la infraestructura hidràulica de la Séquia Reial del Xúquer, és a més de la mateixa séquia, l'assut d'Antella, que servix com a presa per a derivar part de les aigües del riu a la Séquia. I les aigües sobrants continuen el seu curs sobreeixint-ho en el seu primer tram o bé deixades eixir pels "portells". Comença a construir-se l'any [1239](#) i finalitza el [1260](#).

Festes i celebracions

•**Festes majors.** Tradicionalment se celebraven els dies [8 i 9 de desembre](#) en honor de la Puríssima Concepció i el Santíssim Crist del Calvari; però a causa del mal oratge hivernal, a partir de [1977](#) es varen traslladar a les dates estiuenques del [6 i 7 d'agost](#).

•**La Salpassa.** Era un acte tradicional que se celebrava en la [Setmana Santa](#), i consistia en el fet que el rector, el dia de dimecres Sant visitava totes les cases del poble per a beneir-les portant un [crucifix](#) i replegar els donatius. Al capellà li acompanyaven l'escolania i tota la població infantil, que portava unes maces de fusta, amb les quals pegava colps al terra, alhora que pegaven crits parafrasejant estrofes com la que deia: «Ous a la pallissa; Ous al ponedor; A pegar-li garrotades; al senyor capellà», produint un fort soroll i algaravia que omplia d'alegria als menuts i d'alegria als majors. El colpeig de les maces a terra tenia com a objectiu matar el [diable](#), els [jueus](#) i els [donyets](#) o esperits malignes.

•**La Maerà.** Festa que rememora l'ofici dels ganxers i el transport fluvial de fusta, una tradició que durant més de 800 anys s'ha dut a terme al Xúquer i el seu afluent el Cabriol, entre altres rius valencians. Es tracta d'una activitat mil·lenària recuperada l'any [2012](#), amb motiu de la Trobada de Centres d'Ensenyament en Valencià de la Ribera que es va dur a terme en Antella. Des de llavors, la baixada de fusta pel Xúquer se celebra anualment l'últim dissabte del mes de juliol. Durant la *maerà* (pronúncia popular de 'maderada') els ganxers membres de l'[Associació Cultural de Maeros del Xúquer](#), entitat sense ànim de lucre organitzadora de l'esdeveniment, són els encarregats de conduir entre 4 i 8 tones de troncs fins al paratge de l'Assut d'Antella. Ho fan mitjançant el sistema de flotació de peces soltes per un recorregut fluvial d'uns dos quilòmetres i amb l'única ajuda d'una llarga vara de fusta proveïda en un extrem d'una punta de ferro i un garfi. A la seua arribada a l'Assut, ordenada construir per Jaume I amb la indicació expressa de deixar una comporta que permetera el

pas dels troncs procedents de la regió muntanyenca de Conca fins al Mediterrani, la fusta és extreta de l'aigua pels *maeros* i *maeres* amb l'ajuda de força animal.

-

Gavarda

Geografia

La superfície del terme és plana, excepte la part nord i nord-est que és una petita zona muntanyenca, on es troba el municipi nou de Gavarda, amb altures màximes de 150 m, amb les denominacions de Lloma Teixonera, Lloma Plana i Bateria. El terme municipal està situat a la vora del [Xúquer](#), en la zona sud-oest de la comarca. El riu juntament amb la [Séquia Reial del Xúquer](#) envolten el poble.

Història

[Alqueria musulmana](#) que després de l'ocupació cristiana va veure com [Jaume I](#), repartia quatre joves de terra a cadascú de sis dels seus lloctinents i la donà a poblar a catorze cristians. El [1364](#), Olfo de Pròxida va adquirir-la i en [1432](#), [Alfons V](#) va donar la jurisdicció civil i criminal als successors d'aquell.

En [1612](#), després de l'expulsió morisca, el duc de l'Infantat, va donar [carta pobla](#) a 30 cristians vells; a principis del segle XIX produïa [arròs](#), [seda](#), [blat](#), [oli](#), [vi](#), [melons](#) i altres [fruites](#) i [hortalisses](#), a més a més comptava amb dues pedreres; a conseqüència de la "[pantanà](#)" del 1982 el poble fou construït de bell nou en cotes properes més elevades; si bé encara romanen un bon nombre d'habitants a l'antiga Gavarda.

Economia

L'[agricultura](#) és l'activitat més important. Està basada en el cultiu i el comerç de la [mandarina](#) i la [taronja](#). També hi ha cultius d'horta tradicional i només queden algunes oliveres i garroferes. A partir dels [anys 60 del passat segle](#) començà una important crisi, i l'agricultura entrà en un període de recessió. Ara es troba en una fase de transformació. Pel que fa a la indústria, es reduïx a l'envasat i la comercialització de les fruites i hortalisses i taronges i també existix indústria tèxtil.

Monuments[[modifica](#)]

Església de Gavarda

Pont del Rei

La Bateria

El Pont de ferro

•**Església de Sant Joan Baptista i Sant Antoni.** L'Església parroquial del nucli antic de Gavarda va ser construïda en [1870](#). És d'una sola nau amb capelles laterals. Destaca damunt de la portada una torre rematada per una monumental escultura del Sagrat Cor de Jesús.

•**Pont del Rei.** Construcció de finals del [segle XVIII \(1786\)](#), és el fruit d'un projecte de noves vies de comunicació del regnat de [Carles III](#), el primer intent de construir una carretera sobre el riu [Xúquer](#). Se situa a l'esquerra de l'autovia València-Albacete poc abans de travessar el riu Xúquer. La seua

construcció és conseqüència de la creació del denominat Nou Camí ral, obert entre els anys 1765 i 1778.

- **La Bateria.** Són les restes d'una fortificació del segle XVIII, reutilitzada durant la [guerra de la Independència](#). La seva planta és quadrada, amb torretes semicirculars en els cantons, amb contraforts de 0,95 m d'alçada i 0,62 m d'amplària en la base i 0,30 m en la part superior. L'amplària mitjana dels murs és de 0,60 m.

- **Pont de Ferro.** És de principis del [segle XX \(1917\)](#). Sobre ell passa la carretera Real de València a Albacete dintre de l'itinerari de la [N-340](#) entre Gavarda i Beneixida. Posseïx un arc de ferro de 70 m de llum i 137 m de longitud. Va ser construït per l'empresa *Maquinista Terrestre y Marítima* per a travessar el riu Xúquer.

Festes

- Festes de [Sant Antoni](#). El [17 de gener](#) es crema una gran foguera a la plaça.
- Festes majors a [Sant Vicent](#) i la [Immaculada Concepció](#). Se celebren el cap de setmana després de Pasqua. Hi ha tres nits de festa amb tres dies plens d'activitats per a tots: Les "mascletaes", els focs d'artifici, balls amb orquestra, el teatre infantil, les cercaviles i el festival de bandes de música són elements principals.
- Ball de Pinyata. És el [carnestoltes](#) de Gavarda. S'organitza el dissabte després del [Dimecres de Cendra](#).